

KRATEK REGIONALEN ORIS PORTUGALSKE

Jurij Senegačnik

UDK 911.6 (469)

KRATEK REGIONALEN ORIS PORTUGALSKE

Jurij Senegačnik, Gimnazija Ledina, Resljeva
12, 61000 Ljubljana, Slovenija*Članek predstavlja delitev Portugalske po različnih kriterijih. V tekstu je na kratko predstavljenih 11 portugalskih provinc.*

UDC 911.6 (469)

A SHORT REGIONAL DESCRIPTION OF PORTUGAL

Jurij Senegačnik, Gimnazija Ledina, Resljeva
12, 61000 Ljubljana, Slovenia*The article represents the division of Portugal based on different criterions. 11 portuguese provinces are represented in short.*

Portugalska je z 10 milijoni prebivalcev sorazmerno majhna država na skrajnem jugozahodnem koncu celine. Ta značilna lega, ki je med drugim pogojevala čisto poseben družbeno-zgodovinski razvoj, se odraža tako v atlantskem, kot tudi v sredozemskem značaju države (1, 2, 3, 4, 5).

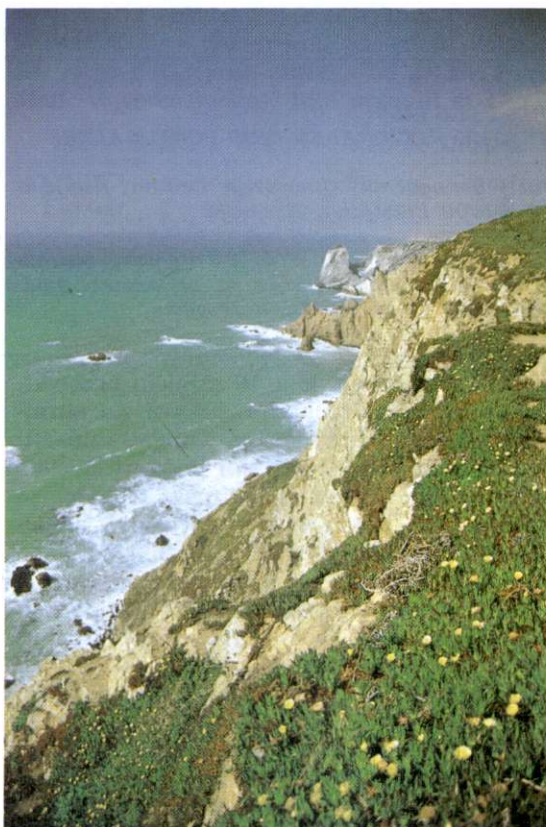
Če bi hoteli na kratko regionalizirati to državo, bi to seveda lahko storili po različnih kriterijih. Verjetno je najpreprosteje ločiti atlantsko Portugalsko na severu od sredozemske na jugu. Pri tej delitvi lahko poleg severnega in južnega dela ločimo še tretji del - notranjo Portugalsko. Gleda na relief je severni del države gorat (predkambrijske in stare paleozojske magmatske in metamorfne kamnine), južni del (terciar in kvartar) pa je bolj uravnan in nižinski. Razlika med severom in jugom pa je predvsem klimatska, kar se zrcali v silni pestrosti vegetacijskih združb na Portugalskem. Količina padavin je na severu na splošno trikrat višja od tiste na jugu. Skrajne vrednosti na severu v gorovju na meji s špansko Galicijo celo presežejo 3000 mm, dočim v notranjosti jugovzhodnega dela pade količina padavin tudi pod 400 mm. Za severni del je tako značilna atlantska oblačnost s pogosto meglo, južne province pa močno občutijo poletno sušo.

Reka Tejo, ki ločuje večji severni del od manjšega južnega dela države, pa tvori tudi družbeno-politično mejo. Če je za severni del države značilna predvsem drobna posest in v političnem življenju prevlada tako imenovanih konzervativnih političnih strank, je za nekdanj latifundijski jug značilna velika posest. Zaradi velikih socialnih razlik med veleposestniki na eni strani in delavci brez zemlje na drugi je to območje oporišče levičarskih sil.

V socialnogeografskem pogledu pa je potrebno ločiti predvsem dva dela države: obalo in notranjost. Proces litoralizacije (selitev prebivalcev in njegovih dejavnosti na obalo) je sicer značilen za vse sredozemske države, vendar je pri Portugalski ta proces praznenja notranjosti in kopičenja prebivalstva v urbanih centrih na obali še posebej izrazit. Zanimivo je, da se na eni strani prazni vsa vzhodno ležeča (pretežno gorata) notranjost države, koncentracija prebivalstva ob obali pa se povečuje večinoma le v dveh največjih aglomeracijah Lizbone in Porta, kjer je skoncentrirana kar dobra tretjina prebivalstva države. Na drugi strani imamo opravka z izredno majhno gostoto prebivalstva (tudi pod 20 prebivalcev na km²) v južni provinci Alentejo.

Upravna razdelitev države je v preteklosti temeljila na 6 tradicionalnih pokrajinah "provincias" (Minho, Trás-os-Montes, Beira, Estremadura, Alentejo in Algarve). Te so leta 1833 zaradi administrativnih razlogov razdelili na 17 območij "distritos", ki so bili nekako analogni francoskim departementom. Vsako od provinc so razdelili na 2 ali 3 območja, razen province Algarve, ki so jo pustili nerazdeljeno. Salazarjeva vlada jih je 100 let kasneje regrupirala v 11 "novih" provinc, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju teksta (slika 5).

Najbolj severozahodna provinca je Minho, ki predstavlja zibelko portugalskega naroda. Tu je nastala portugalska država, ki se je potem počasi širila proti jugu na ozemlja, ki so jih osvobajali od Mavrov. Ta močno namočena granitna pokrajina je precej gozdnata, drugače pa intenzivno obdelana. Visoka gostota prebivalstva je tako v preteklosti kot danes povzročala močno ekonomsko emigracijo.

Slika 1: Na Portugalskem lahko skoraj na vsakem koraku trčimo na številne kulturne spomenike, ki pričajo o nekdanji veličini te države. Romarska cerkev Dobri Jezus z gore (Bon Jesus do Monte) pri Bragi se ponaša z znamenitim baročnim stopniščem. (Foto: Jurij Senegačnik.)

Slika 2: Najzahodnejšo točko celinske Evrope predstavlja rt Cabo da Roca, ki se v stometrskem klifu vzdiguje nad Atlantikom. Ta točka zaradi bližine Lizbone privablja čedalje številnejše množice turistov (Foto: Jurij Senegačnik.)

Južno od tu je provinca Douro Litoral (Obalni Douro), kjer ob ustju istoimenske reke leži drugo največje portugalsko središče Porto.

Če gremo ob reki Douro proti vzhodu, pridemo v edinstveno periferno provinco Trás-os-Montes e Alto Douro (Za gorami in Zgornji Douro). Za severni del te province "Terra Fria" je značilno hladnejše celinsko podnebje, južneje ležeča in toplejša "Terra Quente" pa med drugim slovi po slikovitih vinogradniških terasah svetovno znanega portovca. Trás-os-Montes je portugalska pokrajina z najpočasnejšo dinamika gospodarskega razvoja. Še leta 1981 je bila tu več kot polovica prebivalstva kmeč-

kega.

Nekakšno osrednjo portugalsko regijo predstavlja južneje ležeča Beira, ki jo delimo na 3 precej različne province. Najbolj gorska je Beira Alta (Zgornja Beira), ki predstavlja nadaljevanje kastilskega platoja z vzhoda. Tu je najvišji granitni masiv v državi Serra da Estrêla (Zvezdno gorovje) z nadmorsko višino 1993 m. V odmaknjeni legi ob španski meji je redko naseljena Beira Baixa (Spodnja Beira). Najpomembnejša je Beira Litoral (Obalna Beira), ki je sestavljena iz sipinaste obale z lagunami in obsežnimi borovimi gozdovi ter iz obljudene notranjosti z rodovitnimi dolinami in starim univerzitetnim mestom Coimbra.

Ribatejo je izrazito prehodna provin-

Slika 3: Ob zgornjem toku reke Douro se nahaja strogo omejeno območje pridelave slovitega vina portovca. Celotna pokrajina je spremenjena v enkraten sistem vinogradniških teras na kristalinskih kamninah. (Foto: Jurič Senegačnik.)

Slika 4: Najbolj znamenito drevo na Portugalskem je hrast plutovec. Še posebej je značilen za Alentejo v južnem delu države. Plutovina je poleg portovca in sardin še danes najznačilnejši portugalski izvozni artikel, čeprav je njen delež v vrednosti izvoza le še simboličen. (Foto: Jurič Senegačnik.)

Slika 5: Portugalske province.

ca med severom in jugom ter med obalo in notranjostjo. Leži na obeh bregovih reke

Tejo, vendar je prebivalstvo in gospodarstvo zgoščeno predvsem na severni strani. Pomembna je za kmetijstvo, še zlasti njen nižji del ob reki.

Estremadura predstavlja najzahodnejšo portugalsko provinco, ki zajema velikanski sestuarij reke Tejo in še precejšen del obale. To je geološko pestro in seizmično zelo nemirno območje. Leta 1755 je to dobro občutila tukaj ležeča portugalska prestolnica Lizbona, ki je doživela katastrofalen potres. Velika mestna aglomeracija Lizbone predstavlja gospodarsko srce države. V pokrajini so tudi nekateri najznamenitejši turistični centri. Z izgradnjo slovitega železnega mostu preko ustja Teja pa se je urbanizacija razširila proti južno ležečemu mestu Setúbal.

Fiziognomija pokrajine pa se popolnoma spremeni v velikanskih prostranstvih Alenteja na jugu države. Sestavljata ga provinci Alto Alentejo (Zgornji Alentejo) in Baixo Alentejo (Spodnji Alentejo). Za to izredno redko poseljeno pokrajino so značilna velikanska ekstenzivno izrabljena posestva. Tipično podobo pokrajini daje hrast plutovec, čigar skorja je eden najznačilnejših portugalskih izvoznih artiklov.

Skrajni jug države zavzema Algarve, ki s svojo subtropsko klimo, najtoplejšim morjem v državi in čudovitimi plažami med edinstvenimi klifi tvori pravcati turistični paradiz.

1. Houston, J. M. 1964: *The Western Mediterranean World*. London.
2. Medeiros, C. A. 1987: *Introducao a Geographia de Portugal*. Lisboa.
3. Robertson, I. 1989: *Portugal. Blue Guide*. London, New York.
4. Šegota, T. 1982: *Georafija Južne Evrope*. Zagreb.
5. Way, R. 1962: *A Geography of Spain and Portugal*. London.